

Kadidlák

Starý Stach to vypravoval, a není příčiny, proč bychom nevěřili jemu, ač byl starý voják. Lhal-li však, již si to zodpovídá, protože je už dávno na pravdě Boží. Ale nemyslím, že lhal, neboť této někdy zábavné kratochvilné nectnosti starých vojákův neměl do sebe, ale měl za to jinou: láteřival totiž nehorázně. Říkával, to že vojanskému stavu dobře svědčí, a za jeho času že by to býval špatný švalisér, který nedovedl tak zaklítí, až valach strachem očima zamrkal.

Stach býval zajisté statečným koňákem a rád vzpomínával na svoji rejtharskou slávu, ačkoli mu z ní nezbylo nic, než zakřivlé, zchvácené nohy a dýchavičnost. A jak by nevzpomíнал? Tolik let projezdil se na koni za sloty a bouřky i v kulobití. Náš Stach viděl Uhry, kus Němec, zajel až do Francouz, podíval se do Paříže. — Jsa chlapcem těšival jsem se srdečně na Stacha, kterýž býval nám všem velice vzácným hostem. Vídalit jsme ho jednou za rok, obyčejně na podzim. Když v obvyklý čas nepřijížděl, tázávali se všichni ve stavení: „Co se Stachovi stalo? Snad nestůně?“

Ale když se z večera na dvorečku ozval štěkot dvou velikých hafanů, vyskočily jsme my děti a já s jíce hrnuly jsme se ven:

„Stach je tu! Kadidlák přijel!“

A byl tu zdráv, vesel, rozvaděný, klna dvěma hrozným hafanům, kteří mu táhli vozík a na našeho Vořechu na záspí se rozštěkali.

Se Stachem přijížděly statné dvě mladice Nána a Mářa, jeho dcery, pravé vojanské děti, osmáhlé, jiskrných očí, v krátkých sukňích a červených punčochách, na hlavách majíce černý, divně uvázaný šátek — sumou: byly jinak oblečeny nežli ženské v naší krajině.

Nána vynesla za naší pomoci četné a dosti těžké balíky z vozíku. Mářa odpráhla psy a opatřila v stodole, dobré je uvázavši. Tatík Stach, „kadidlák“, vešel do světnice, se všemi se vítaje; proklínal zlou cestu a nepohodu, která ho byla zdržela, zasedl za stůl, žádaje matky, aby mu dobrovitě uvařila pro občerstvenou a pozdravenou jeho zamilovaný nápoj: černou kávu s rumem.

Žádný by mu nečítal, že má hodně přes šedesát. Vypadal čerstvě, jako mraveneček. Husté jeho vlasy, v týle do rovnosti přistrižené, málo jen prokvétaly. A těch jeho zubů! Záviděti mu je mohl každý jonák, jak se mu bělaly plnými řadami. Když svůj šedivý plášt s křížem svlékl, nepodobal se ani starému vojáku.

Míval na sobě široké tmavé spodky, tmavou kazajku, podní černou manšestrovou vestu až po krk zapjatou, takže mu sotva bylo viděti černý šátek, těsně jako vojanský obojek kolem krku uvázaný. Od toho černého šátku bělostí svou odrážely se límečky tenké košile. Starý voják dbal mnoho na pěkné a bělounké prádlo a hromoval velmi, jestliže se mu Nána nebo Mářa někdy nezachovaly. Vedl si

ty své dcery ve všem po vojansku a poslouchaly ho jako důstojníka.

Stach nebyl od nás. Pocházěl někde od Šumavy. Naše ženské se jeho dcerám někdy dost nasmály a to pro některá divná slova a tomu, jak hovoříce divně přizvukovaly, či „zpívaly“, jak jsme říkali.

Starého švališéra zřídka kdo pravým jménem pojmenoval; jmenovali ho obecně „kadihlák“.

Rozvážel kadiidlo v balíkách menších, větších po světě, zastavuje se především na farách, kdež měl, rozumí se, největší odbyt.

Všude ho i jeho zboží dobře znali a všude kupili větší zásobu, aby měli sdostatek až do té doby, až by Stach zase přijel.

U nás měl obvyklou stanici. Nocoval už u nebožtíka dědečka, jenž podobných hostí do roka mnoho míval. Kadidlák pobyl u nás vždy několik dnů. Ve dne zajízděl do okolních vesnic nebo posílal tam dcery s balíky, večery pak trávil s námi ve světnici.

Těch pěkných večerův! Dávno už tomu, tuze dávno. Byl jsem tehdy chlapcem, mnoho let od těch časů minulo — než mám vše na paměti, jako by to včera bylo.

Ve světnici teplo, v černém, dřevěném svícnu plné borová louč — kadidlák sedí u stolu, dcery jeho se ženskými u kamen a my mužští, muži a chlapci — kolem starého švališéra.

Venku tma, podzimní vítr hučí kolem stavení
a dešť rachotí na střechu i od oken a Stach vy-
pravuje. —

I.

„Kadidlák“ Stach už v mládí mnoho zakusil. Byla to neveselá škola, bylo i trpké učení, než neškodilo. Život ho naučil více než knížky, s kterými mnoho se nezabýval. Rodiče mu záhy zemřeli, a po jejich smrti přestal choditi do školy. Nemajetného sirotka ujal se strýc, také Stach, kolář, jenž měl chalupu a zahradu. Řečený strýc byl také muzikant výborný a notný piják. U toho mladý Stach pracoval na zahradě, učil se kolářství, hudbě a — pití.

Sotvaže dovedl na troubu přizvukovati, bral ho strýc k muzikám, kdež musil pomáhati, kdež také mohl se přiučiti nesmírnému pití. Strýc mu říkával:

„Synku, pij! Pij tolik holeb, kolik je ti let!“

Stach udělal to jenom jednou a vícekráte se už nikdy o to nepokoušel, nebo první svou zkoušku odstonal. Strýc sice huboval a durdil se, že takhle z něho jak živ nebude pořádný muzikant — ale mýlil se. Synovec hrál pěkně na housle; než to také ledakdo v okolí dovedl. Když však zatroubil, říkávali všichni svorně a jednomyslně, že by takového trubače musil pohledati. Když takhle za letních večerů i nocí zasedl za chalupou na zahradě do bezové houštiny a hrál tak líbezně a měkounce, až všecko kolem ztichlo, tehdy bývala sousedova

Majdalena jako přimražena. Stávala v komůrce u okénka, co vedlo na Stachovic zahradu, a poslouchala. Když pak Stach už dávno nehrál, zvučela jí ta píseň v uších i hlavě a slyšela ji třeba kolik dní, tak dlouho, dokud Jiřík zase nezatroubil. Ale tatík její pozoroval, že také jindy stojí u okna jako přimražena, že často přes plot s tím muzikantem rozpráví.

Dokud byli ještě jako děti, to mlčel. Ale když Majdalence táhlo na sedmnáctý a starý Voříšek počítal, že by se mohlo pomýšleti už na vdavky, když viděl, že Jiřík Stachův byl mu nemalou překážkou: tu mudroval a přemýšlel, jak by ty lidičky rozvedl.

Starý Voříšek měl hezkou živnůstku, ale též několik dětí a byl by je rád všechny, ale co nejsnáze zaopatřil. Kdyby „Mandalenu“, jak dceři své říkal, dal Stachovi, nikterak by ji nezaopatřil, ale musil by se o ni dále starati, poněvadž nevěřil, že by ten chasník ženu a pak rodinu sám uživil. A proto mínil, aby všecku známost od kořene zmařil. Se strýcem Stachovým nebylo řeči, aby hochovi domluvil — to věděl, že by se mu ten dopilkuba jen vysmál.

Ale Voříšek, znaje Jiříka, věděl, že je po nebožtíkovi tatíkovi prudký, hrdý, neústupa. I zastavil si ho jednou, když se u potoka pod olšemi potkali. Starý soused začal, jak on to uměl, hladce, pěkně polehounek, mna sobě ruce a přívětivě se usmívaje.

„Já pro nic — já jen tak — jak povídám upřímně, ze srdce pro dobrou vůli, nezlobte se —

však proto —“ taková bývala oblíbená jeho slova, kterými špikoval řeč svou, oslazuje ji mžouráním a přátelským úsměvem.

Takým způsobem řekl mnoho, ale také mnoho snesl, aniž se zamračil a popudil, takže o něm říkávali, že v tom ohledu jest jako Žid.

A takovým způsobem promluvil pod olšemi s Jiříkem a navrhl mu, aby na „Majdalenku“ ani nemyslil, že z toho nic nemůže být, a má-li ji rád, aby jí nekazil štěstí.

Avšak mladý Stach byl z jiného těsta. Když byl všecko vyslechl a všemu porozuměl, zčervenal jako mravenec a oči se mu jen zablýštěly.

„Já nikomu štěstí nezkazím, a se mnou by si ho Majdalenka také nezkazila. Však ona to ví a nemyslí jako vy!“

A tak se portovali slovy ještě chvílkou, až konečně Stach prudce zvolal:

„Dělejte, jak chcete. Ale nedáte-li mně Majdalenku, zůstane vám na přivítanou, protože si jiného nevezme nežli mne!“

Ale Voříšek se nic nerozehrál, ale mnul si ruce a mžouraje očima usmívavě odtušil:

„I nezůstane, můmilý,“ (to rád říkával), „nezůstane; a nebude se nikoho doběhávat.“

S takovou se rozešli.

Majdalenka se všeho dozvěděla ještě toho dne navečer a nanovo Jiříkovi slíbila věrnou lásku a upřímnost. Trochu si také poplakala, ale Jiřík, myslé, že všecko přemůže, těsil ji a potěšil. Lidé

se také o tom dozvěděli, ač na Voříškovi nebylo nic znáti. „Můmily“ byl jako jindy, nemračil se, nehněval se, mluvíval se starým Stachem, mluvíval i s mladým jakoby nic.

Toho si přímý Jiřík nevšímal, že za nějaký čas potom Majdalencin otec byl v témdni třikráte v městečku, ve kterém byl vrchnostenský zámek. Majdalena už počala doufati a těšila se tím, že se otec zarazil nad neústupností Jiříkovou a že jí konečně nebude na dlouho brániti.

II.

To bylo toho těžkého času, kdy celou Evropou zazníval hluk válečný, kdy u nás, sotvaže vojna s Francouzem byla ukončena a mír umluven, již nanovo začala, nových a hroznějších vyžadujíc obětí.

Ve vesničce Stachově a všude právě začali volněji oddychovati a svatému pokoji se těšiti. Ale tu pojednou myсли všech byly neobyčejně pobouřeny a polekány. Ukázalať se na západním nebi veliká hvězda vlasatice, jejíž ohon táhl se obrovským obloukem téměř od obzoru až na vrchol nebes.

„Vojna, neúroda, drahota, hlad!“

Tato slova ozývala se na chvějících se rtech ustrašených matek i hospodářův. —

Byli sice někteří, kdož neoddávali se obecní pověrčivosti a hleděli ostatních těšiti:

„Bojíte se nové vojny. — Jděte bláhoví! Napoleon je ve španihelské zemi a má tam plné ruce práce.“

Mnozí se utěšili, mnozí však kroutili hlavou a pravili: „A což ta nová rekrutýrka? Což to kvapné shánění nového vojska?“

A starý Vosecký, vrátil se z krajského města, vypravoval, že tam plno vojska, to že ale tam nezůstane a na nepřítele potáhne. Bude prý najisto vojna s Bonapartem.

A již nejeden chasník vytratil se ze vsi, aby se ukryl na čas a tudíž ušel bílému kabátu.

Jiřík dlouho se rozpakoval, odkládal, až sama Majdalenka ho prosila. Připomenul jí sám tatík za řeči jakoby mimochodem:

„A což Jíra se vojny nebojí? Neschová se?“

Od té chvíle měla Majdalenka otce radši a věřila mu, domnívajíc se, že už není proti Jiříkovi.

A Jiřík se také konečně vypravil na útěk.

Smutně se s Majdalenkou loučil a nějaká hrůza ho obcházela, když se jí z náruče vyvinul a chopiv se uzlíku, zamířil k lesu. Otec ji dnes nevolal, nehlídal a tak šla s Jiříkem kus ho vyprovodit. Na kopecku nad vesnicí jí dal poslední hubičku, pak spustil se úvozem dolů k lesu opodál se černajícímu. Bylo už hezky šero.

Majdalenka dosud stála na vršíčku. Měsíc krásně vycházel. Bylo hluboké ticho. Tu pojednou zaslechla z té strany, kterou se Jiřík dal, hluk a křik. — Srdce měla jako kroupu. To jistě na něj čekali,

a chytili ho. — Zdálo se jí, že někdo její jméno volá — „Ach, to jeho hlas, to on!“

Nezdržela se, dala se do běhu — chvílemi jen se zastavujíc a naslouchajíc. Ale ani hlásku se neozvalo. Než tamo šourem přes pole směrem k městečku jdou čtyři mužové. Nemohla nikoho rozeznati, ale tušení jí říkalo, že to vedou Jiříka na vojnu.

Usedla na břeh do trávy a vřesu i dala se do pláče. — Byla to smutná, smutná noc!

Když se vrátila, seděl otec na záspi. Ale jakmile zaslechl, že se dala nanovo do hlasitého pláče, vstal a zmizel ve stavení a té noci se neukázal Majdalence.

Bědovala, proč právě ji takové neštěstí postihlo. Bylo jí divno, jak se zámeckými zrovna v ouvoze se potkal. Patrně věděli o tom útěku: ale kdo jím zradil Jiříka?

I dozvěděla se toho. — Tajno ovšem nezůstalo, že mladého Stacha chytili, na zámek odvedli, odtud jej do krajského města odvezli, vlasy mu ostříhalí a jemu šavličku za ženu dali. — A jak se to stalo, pověděl veřejně starý Stach, když si byl v hospodě jak náleží dušičku zalil. Postavil se zrovna Voříškovi před okna a tam z plna hrdla jal se křičeti a na „můmilého“ žalovati, že on nadarmo do městečka nechodil, že on Jiříka zámeckým zradil. I mluvil mu zle do duše, jsa rozhněván, rozpálen. Když pak zase vzpomněl na Jiříka, dal se do pláče a bědovalní, až zase zaťatou pěstí hrozil a lál Voříškovi.

Ten stál ve světnici rozpačitě se usmívaje, ale nemluvil, aniž se odvážil ven vyjít.

V koutě u hodin seděla Majdalenka a hořce plakala.

„Tak to je — tak! — Otec oklamal ji, vlastní dceru. — Jiříka on zradil a zámeckým pověděl —“

Starý Stach pravdu řekl. —

„Můmilá — slyšíš? Mandalenko!“ ozval se u ní otcův nejistý, chlácholivý hlas.

Ale Majdalenka odvrátila líce zastřené rukama.

Co starý Stach před stavením křičel, to si také myslil mladý a proklínal. Ale což mu to bylo naplat? Vojanští páni na to nic nedali, ale všichni říkali, vidouce ho v tmavozeleném kabátku na bílém koni, že tak pěkný a statný trubač není v celém švališerském regimentu.

III.

Jiříkovi ovšem dobře slušely vojenský kabátek i šavlička, ale srdce bolelo, překypujíc zármutkem a hněvem.

Než bylo u něho, jako bývá u jiných. Rána, která nás stihla a o které se domníváme, že nás usmrť, zaceluje se ponenáhlu, až se zacelí. Jiřík stal se klidnějším a oddal se svému osudu. Na tichou, rodnou vesničku, na milou Majdalenku ovšem nemohl zapomenouti. Srdce a myšlení mu k nim přes tu chvíli utíkalo; — ale také vojančina počínala se jeho mužné mysli líbiti. Což to bylo

pěkné, když se vyhoupl na křepkého šemíka, jenž pod ním jen tancoval, až od podkov jiskry sršely! Což bylo veselo, když na povel důstojníkův zatroubil, až se to daleko široko rozléhalo a švadrona na ten hlas buď zarazila rázem a stála jako zed, nebo se rozjela, až půda zaduněla a vzduch naplnil se bleskotem pádných, břitkých palašův!

Netrvalo dlouho a vyplnilo se skutečně, což byly staré babičky na vsi prorokovaly. Nastala vojna a to zase s francouzským císařem Bonapartem.

I sebrali proti němu veliké pole. Švališerský pluk, v němž Stach sloužil, přirazil také k velké armádě. Chutě bylo dost i odvahy ve vojsku a všichni se těšili, jak tentokráte Napoleon bude utíkat. Veselé a důvěrně zpívali čeští vojáci:

*„Počej, francouzská chaso,
budeme dělati maso!“ —*

A začátek byl pěkný. U Ašprů porazilo rakouské vojsko Napoleona, kterýž však neutíkal, jak doufali, nýbrž za nedlouho porážku svou vyrovnal novým vítězstvím u Čonger.

Stach bojoval v obou bitvách a nic se mu nestalo. Pak nastal brzo mír a jeho pluk dostal se do Uher, kdež pobyl několik let.

Za prvního času nedostával Jiřík žádných zpráv z domova, což bylo pro něj nadmíru trapné. On psal, či vlastně dal si napsati několik psaní, ale na žádné z nich nepřišla odpověď. Zajisté že nedošla, nebo že by Majdalenga schválně neodpověděla,

to mu ani ve snách nepřipadlo. Věřil jí a důvěra ta ho těšivala ve chvílích tesknотy.

„Majdalenka zachová lásku a upřímnost, jak slibovala. Ona se nedá ani tatíkem donutit, aby si vzala někoho jiného. Počká na mne!“ tak si sám v duchu říkal. Důvěra tato byla také příčinou, proč si rázný Jiřík děvčat nevšímal. Statečný a krásný mládenec, jakým byl on, byl by měl u nich štěstí dost a dost; ba ohnivé Uherky samy jiskrnýma očima, lákavým úsměvem mu povídaly, aby jen zaťukal, že se mu jejich srdečko otevře. Než náš poctivý švaliserský trubač nebyl tak prudký. — Zatím starý voják toho ovšem nyní nezapíral, že si někdy také zažertoval a zalaškoval.

„Usmát se, pohladit, do tváře štípnout a zakulatou bradičku vzít — to přece není,“ tak tvrdil, „žádné provinění, a věrnost se tím nezrušila!“

Ale i to prý se stalo zřídka kdy, poněvadž vždy pamatoval na věrnost své milé Majdalenky. Konečně dostalo se mu zprávy z domova a to od rekruty krajan, jenž se k jeho švadroně dostal.

Jiříkovo psaní prý ani jedno nedošlo. Strýc Stach prý teď ještě více pije a vymlouvá se, že to dělá z alterace, protože mu Jiříka odvedli a někde v širém poli pochovali.

Voršíšek pak na čas přestal se usmívat a mnouti si ruce, protože Majdalenka nechtěla si vzít ženicha, kterého jí vybral a také si nevzala. Zprávami těmito Jiřík byl dojat a roztoužil se po ní. Při vší

toužebnosti a žalosti však jej těšilo velice, když uslyšel také to, že Majdalenka snášela všecko příkoří trpělivě, které jí otec dělal proto, že mu nechtěla učiniti po vůli. Teď prý po několika trudných letech měla se již lépe, protože otec přestal ji nutiti k vdávání. Když pak se nikdo nehlásil, Majdalenka mohla se bez překážky tou nadějí těšiti, že se Jiřík z vojny vrátí a jí se dostane. Posléze došlo jí také psaní Jiříkovo, na které nemeškala ihned odpověděti. Psala pak mezi jiným: „Jen kdyby Pán Bůh teď vojnu nedopouštěl, mohli by tě zabít nebo zmrzačit. — Ale kdyby se i to stalo, že by tě zmrzačili, však bych tě s radostí přivítala a přišel bys dříve domů. —“

IV.

Na polích u Lipska zápasilo l. 1813 vespolek 500.000 lidí skoro ze všech národů evropských.

Jiří Stach bojoval tu také a nebyl svým na potupu. Palaš jeho blyštěl se a míhal vzduchem, a když si odpočinul, hlaholila polnice.

Právě ji zase Jiří nasadil, aby zatroubil na vojáky „kupředu“, a již se ozval první tón — vtom to plesklo trubačovi téměř před samými ústy a trouba, majíc díru od koule, která ji prorazila, rázem oněměla. Než se Stach probral z okamžitého překvapení, vzepjal se pod ním raněný kůň, pak rázem sklesl, a vtom pocítil Stach pal-

čivou bolest v levé ruce. Viděl, že padá, že je raněn. — Kolem něho bylo jako v chumáči, jako ve hnízdě. — Rojilo, hemžilo se to bojujícími jezdci. — Vojáci křičeli, volali, koně ržáli, říčeli — a nad tou směsicí hlasů zaznívalo rachocení drobné střelby a neustálé houkání děl jako hřímání divoké bouře.

To vše Stach už na okamžik jen viděl a slyšel. — Omdlel. — Když se pak probral, kdy to bylo, ovšem nevěděl, spatřil, že vlny zuřivého boje dále se odvalily a že on tu leží v širém poli mezi mrtvými a raněnými, jejichž sténání a nářek zazníval odevšad. I ohledal nejprve, jak s ním je. Věrný jeho šemík ležel vedle něho mrtev s nataženými nohami, on pak měl levou ruku poraněnu. Obvázal si ji šátkem, jak jen mohl, a pak pomýšlel na to, aby si košili roztrhal. Rána ovšem nebyla zlá, než mnoho krve mu ušlo. Byl oslablý, a palčivá žízeň ho trápila.

Zatím byl rád, že ho těžší rána nestihla. Vzpomněl na Majdalenu, kdyby ho tak viděla. Vtom zahlédl jezdce, jenž přiklusal nablízko, seskočil s koně, jal se raněné prohlížeti a některým rány narychllo obvazoval. Byl to vojenský lékař, jenž nyní octl se v trapném postavení. Zevšad naň volali ranění a vztahovali k němu mdlé ruce, prosíce úpěnlivě, aby jím přišel na pomoc, aby rány obvázal a nedal jím vykrvácati. Ale což byl jeden na tak mnohé?!

I Jiřík naň zavolal a skutečně poštěstilo se mu. Ovšem neprohlížel mu lékař ránu, ale takto mu ji dobře převázal; avšak již to bylo dobrodiním.

Pak sehnul se k nějakému důstojníkovi, jenž byl střelen do nohy. Jiřík zatím povстал a držel lékaři koně. Sláb, žízniv stál mladý švališér u koně, hledě na to, jak lékař plukovníkovi kulku vytahuje a ránu obvazuje. — Vtom cítil, že se mu půda pod nohami zatřásala. Myslil, že jde na něj slabost. Ale již se také obrátil lékař dozadu a hleděl tam za okamžik ustrašeným okem. —

„Kavalerie!“ zvolal. „Jedou sem!“ I vstal kvapně od raněného důstojníka, jemuž právě byl ránu narychlo obvázal.

Ale již chytil ho raněný křečovitě za šavli, žádaje snažně, aby ho posadil na koně, on sám, jsa zdráv, že se nějak uchrání.

Ranhojič chtěl se mu mocí vytrhnouti. „Rozšlapou mne za živa!“ volal raněný.

Stach cítil, jak půda duní, on viděl, že veliký houf jízdy kvapem se blíží, že nevyhnou-li se včas, budou na kaši rozšlapáni. Mohl sám bez překážky na ranhojičova koně vskočiti a ujeti.

Ale raněný důstojník volal tak úpěnlivě! Stachovi ho bylo líto, ne tak ranhojičovi, jenž vyškubnuv se stanul u svého koně a chtěl se uchopiti uzdy.

„My se můžeme ještě uhnouti na stranu. Pane, nechte koně důstojníkovi,“ zvolal znenadání Stach.

Ranhojič zaklel a již popadal uzdu, kterouž měl Jiřík kolem pravice ovinutou.

„Pustě, sic tě zastřelím!“ vzkřikl rozzlobený lékař.

Stach neodpověděl, sehnul se a zvedl pádný palaš, jichž tu všude hojně leželo. Ranhojič měl bambitky, ale v sedle, a k tomu nemohl. Uchvácen hněvem i úzkostí ohlédl se a vida, že vojsko se blíží, dal se na útěk vlevo a zanechal koně Jiříkovi. To vše stalo se velmi rychle, než také jízda byla již tu.

„Pane, na koně!“ volal Jiřík na důstojníka, jemuž ze všech sil pomáhal. Jak ho do sedla dostal, sám nevěděl. Všecko to dálo se ve velikém kvapu a chватu. Zaslechl jen, jak důstojník zvolal: „Děkuju“ a již pádil stranou.

Za ním hnal se Stach, pokud jen síly stačily.

Zdálo se mu, že se mu země houpá pod nohami, slyšel dunění, temný hluk, dusot, pak již frkání koňstva, řinčení zbraně a ryk. Vtom píchlo ho cosi do nohy, div že bolestí nevykřikl, a svalil se na zemi.

Již se poroučel Pánu Bohu: myslěť, že mu poslední hodinka udeřila. — Zatím stalo se jinak.

Byl zachráněn. Uprchl včas, takže se dostal za čáru, kterou se jezdectvo hnalo. Než padl přece dost blízko té čáry a mohl vše přehlédnouti. Byla to hrozná podiváná.

Jako bouřlivé mračno hnalo se několik tisíc jezdců největším tryskem vpřed. — Kotouče prachu zvedaly a vznášely se před nimi. Stach po-

znal dobře francouzské kyrysníky, jejichž palaše, kyrysy a helmice s vlajícími koňskými chocholy se blýskaly. Vysoko nad helmicemi třepetaly se jízdecké praporce s císařským orlem Napoleonovým.

„Ubohý důstojník, jak by ho byli na padrť rozšlapali! Již se zachránil — on sám jediný, ale kolik set ubožáků nemohlo utéci a zahynulo pod kopyty koňův kyrysnických?!”

Bouře minula, jezdci zmizeli. Na poli bylo o mnoho mrtvých více. Zdálky po vůkolí hučela divoká bitva. Stach se ohlížel, jak by se odtud dostal a zachránil. — —

V.

Když Stacha násilím na vojnu odvedli, myslil, že toho nepřečká — a přečkal. Když na lipském bojišti s koněm klesal, myslil, že to jeho poslední okamžení. A nebylo. Onoho dne stál ve hrozném ohni a pořáde hrozila mu zubatá, že si s ním tancuje. Ušel všemu.

Štěstí jeho, že byl poraněn na ruce a že rána jeho nebyla nebezpečná. Kdyby byl nemohl vládnouti nohami, byl by zůstal na bojišti a zahynul jako sta jiných. Nejvíce sám si pomohl. Po mnohem nebezpečenství dostal se šťastně až ke svým, kdež se mu dostalo nejnutnějšího ošetření. Stach si tehdy mnoho na Majdalenu vzpomínal. Hle, jak se všechno vyplnilo, až na to, že se nestal mrzákem!

Skoro se mrzel, že rána se rychle zhojila. Z malé památky by si byl nic nedělal, vždyť by se mohl za takovou příčinu nadobro domů dostati! I nesměl si ani na to pomyslit, jak by asi bylo, až by byl zase svoboden, prost těžké služby vojanské a měl, po čem srdce dávno toužilo — Majdalenku! Ó, škoda, přeškoda! Rána se zahojila. Poté dali mu zase pěkného, grošovatého šemíka a novou, lesknoucí se troubu.

Napoleona sice u Lipska porazili, ale po vojně nebylo. Spojené armády rakouská, ruská i pruská, stíhajíce Francouze přešly přes Rýn a vrazily do Francouz. I Stach se tam podíval a viděl divné věci, o kterých mohl celé večery vypravovat. Tam také v té francouzské zemi prohřešil se na Majdalence; bylo to po prvé a naposledy. Stachovi se ve Francouzích líbilo. Země krásná, bohatá, úrodná; když totiž došly zásoby, naši rozjeli se někam do kraje, do vsí a měli se jako o posvícení. Lid je ovšem nikde radostně nevítal, a když ze vsi nebo z města odjízděli, nikdo jich nezval, aby přijeli zase.

Stach byl rozumný a neměl to Francouzům za zlé. „Toť jako bychom my rádi Francouze viděli, kdyby k nám přišli se šavlí v ruce a brali, kde by co napadli. Ale jinak by to byl hodný lid. Veselý, ochotný, úslužný. — A což ženské! Každá jako holubička hezká, pěkně přestrojená, mrštná a číperná. A jak se dovedou smát, jak švitořiti! Škoda, že jím člověk všechno nerozumí!“

Stach měl ze všech kamarádů největší vtipy k řečem — kdekoli pobyl několik dnů, již by ho neprodali; a za nějaký měsíc hovoříval tak, že se s každým srozuměl. Tak se přiučil na vojně trochu té němčiny a teď zase pokoušel se v jazyku francouzském. A šlo to. Proto ho důstojník rád bral do vesnic a na projíždky.

Tak jednou také dostali rozkaz, aby vyhledali a přivezli píci, které se nedostávalo. Vykonati to měl mladý poručík s několika švališéry, mezi nimiž byl Stach. Určen jím směr, kterým se měli dáti. Zároveň připomenuto důstojníkovi, aby se měl na pozoru, poněvadž vyskytly se zprávy, jako by v těch stranách potloukaly se přední hlídky nepřátelské. Naši koňáci před polednem vyjeli. Nebe bylo zachmuřeno a brzo dalo se do deště. Jeli krajinou opuštěnou. Široko daleko nebylo vesnice viděti. Před nimi černal se les. Kolkolem neukázal se ani jediný vůz, ani jediný člověk, jenž by jim poraditi mohl, kudy kam.

Dojeli ke křižovatce a tu nazdařbůh dali se vpravo.

Cesta byla rozmoklá. Koně bořili se do hrozného bláta a mohli jen namáhavým krokem vpřed se bráti. Vojáci, po nosy a uši zabalení v pláštích, smáli se z počátku té nepohodě a bafali z krátkých dýmek. Pak je přešlo kouření i smích. Některí dali se do klení. Jiní umlkli a svěsili hlavy jako jejich koně. Plášt už nestačil, nechránil a jsa na nit promoklý, tížil jako cent.

Kolkolem bylo pusto, jen proudy deště, kamkoliv pohlédli, a od zataženého nebe se tmělo. Tak jeli za té sloty a psoty dobrou hodinu cestou, kterouž si byli u křížovatky zvolili. Čím dále tím patrněji vycházelo najevo, že zabloudili. A tehdy nic nebylo naplat, že se pan poručík tuze rozmrzel.

Vtom znenadání jeden ze švalisérů vztáhnuv prudce před sebe ruku vykřikl: „Kočár!“

A skutečně hnal se před nimi pohodlný, lehký vůz a pokud zlá cesta dovolovala, ujízděl dosti rychle. Vojáci pobídli koně; — zanedlouho byla mezera mezi nimi a kočárem už jen malá. Již pozorovali také, že vyhlédla nějaká hlava okénkem a hned poté začala se kola rychleji otáčeti.

„Za ním!“ zval důstojník. Naši švaliséri nedali se pobízeti. Nešetřice umdlených koní, pobádali je křikem i ostruhou; ale ti tam u vozu se také tužili. A jak se cesta pojednou zatáčela, spatřili vojáci, že je kočár tažen čtyřmi statnými koníky. Kočár, bídná cesta byla jím takovou překážkou, že nemohli švalisérům uniknouti. Kočár se konečně pojednou zastavil. Naši jej obstoupili. Na kozlíku seděl starý kočí v tmavém plášti. Sklem dosti velkých oken kočárových bylo viděti, že uvnitř sedí nějaké dámy.

Mladý poručík sestoupil s koně, dal se s paními do hovoru. Stach napínal uši, ale mnoho nepochytíl. Za chvíliku důstojník ukloniv se, vsedl zase na koně; poručil kočímu, aby jel, a svým vo-

jákům, aby provázeli kočár. Stacha ještě s jedním poslal napřed.

Dešť sice poulevil, ale nadobro nepřestal.

Jak se všichni zarádovali, když asi za půl hodiny zahlédli stranou nedaleko silnice na mírném návrší v hustém stromoví nějaké stavení. Důstojník oznámil vojákům, že do toho zámku zajedou. Suché prádlo, pohodlná jízba, plápolající oheň, dobrá večeře a víno — lůžko suché — to všem nyní tanulo na mysli. Jak se těšili!

Od hlavní silnice odbočovala vedlejší rovná, pohodlná cesta vedoucí k onomu stavení. Po obou stranách stály dvěma řadama staré lípy, pod jejichž koruny nyní vjel kočár a jeho vojenský průvod.

Za lipovým stromořadím stála železná mřížová brána krásného kování, zdobená zlaceným erbem na obou křídlech. Za ní rozkládala se zahrada plná políček květinových, zdobená loubími a chodbami z křovin ostříhaných, plná divných skupin stromových, jež byly nůžky zahradníkovy urovnanly. A v tomto parku stál zámeček, ne velký, ale úhledný a nákladný. Před velikým schodištěm leskl se malý rybníček, kolem kteréhož kočí zajel k širokým schodům a zastavil.

Až k železné bráně jím vstříč přiběhl nějaký starý pán v tmavém hřebíčkovém kabátě, v punčochách a střevících. Byl to zajisté starosvětský služebník, neboť vlasy měl silně napudrované a v cop svázané. Ten zahlédnuv cizí vojáky, velmi se polekal. Nyní když stoje u dvířek kočárových,

dámám pomáhal z povozu, na vráskovité jeho tváři
obrážela se nemalá sklíčenost. Jedné z těch dam
políbil ruku; ta také mluvila s důstojníkem.

Stach se divil, jak ta Francouzka pranic nebyla
polekána, ale vesele si vedla. A tu také padla mu
do očí jedna z průvodkyní jejích. Nesouc nějaké
šátky a dvě škatule vyběhla na schodiště. Stachovi
hned se zalíbila a to pro pěkné, černé oči, jež ji
samým šelmovstvím jen hrály.

Ženské odesly do domu. Pudrovaný mužíček
chtěl za nimi, než poručík ho zastavil a počal ho
přísně vyslýchati. Staroušek se jen ukláněl a patrně
ujišťoval, že v zámku není ani jediného francouz-
ského vojáka, a také že žádného už dávno ne-
viděli. Musil vydati klíče, byltě správcem toho
zámečku. Poručík nařídil, aby pět vojínů tu
sečkalo, sám pak dav zavřít bránu, se čtyřmi
druhy jal se prohledávati zámek a přesvědčil se,
že starý kastelán mluvil pravdu.

Pak teprve mohli švališéři sesednouti, koně
opatřiti a svého pohodlí hleděti.

Když byla také stráž postavena, nastalo venku
ticho. Zato bylo dost živo v pokojích přízemních,
kdež se ubytovali vojáci. Sušili se a konejšili přede-
vším hlad a žízeň.

Stach jak živ cosi takového neviděl. Dostal se
do pokojíčku, v němž mu to připadalo jako v nebi
a to tím spíše, an venku smutný, dešlivý den tolik
trampoty mu způsobil.

Ach, jak všecko krásno a pohodlno! Strop malovaný, stěny pokryté drahocennými čalouny živých, lahodných barev, zrcadla v nádherných rámcích, nábytek takový, jakého Stach nikdy neviděl. O mnohých věcech nevěděl ani, nač jsou. I usedl do sametového sedadla, natáhl se na damaškové, pohodlné pohovce, díval se do zrcadla, prohlížel si obrázky, na nichž byli namalováni kavalíři a krásné paní, prohlížel římsu nad krbem, na níž stálo divných panáčků, sošek a hraček z krásného porculánu. — Je pravda, tu si vzpomněl na Majdalenu, že by ji ledacos z těch věcí tuze těšilo, ale brát přece nechtěl. A pak kam s tím? Bůh ví, kdy se domů vrátí! —

A zase ulehl na pohovku a vytáhnuv svou dřevěnku, jal se cpáti. Ale tu ho náhle něco zarazilo. — Zdálo se mu, že vedle někdo hovoří. — Vstal a podíval se do vedlejší komnaty, kdež byli dva kamarádi ubytováni. Těch tu však nebylo, někam odešli. Vrátil se, naslouchal, drže dýmku v ruce — a hovor neumlkal. Šel v tu stranu, odkud hlahol zazníval, tu přišel ke stěně, v které však žádných dveří ani oken nebylo. A hle, tady — za zdí někdo mluvil. „V cizí zemi, v neznámém místě třeba opatrnosti“, pomyslil si, a opřev se o zed', nastavil ucho, hezky se přitlačil, aby dobře slyšel — ale vtom jako by zed' povolila, nebo se probořila — Stach letěl, padal. — V ten okamžik myslil, že letí do propasti. — Ale když se probral, poznal, že leží na měkkém koberci, že zed' se neprobořila, ale že

přitlačiv se k ní, patrně stiskl tajné péro a tím že se dveře zprudka, ale tiše otevřely a jej porazily.

Byla tu na něj směšná podívaná, jak udiveně kolem se rozhlížel, a pak dýmku sbíraje, vstával.

A vskutku smály se mu potutelné ženštiny, kteréž tu stály nad ním. Vedle nich starý pán v hřebíčkovém kabátě a pudrovaných vlasech, a ten nějak hněvivě teď na bezděčného rušítele se díval.

Stach poznal starce i obě dámy: Jedna z nich byla ta, které, když přijela, starý panáček ruku líbal. Patrně byla to paní domu a v domě ji vůbec paní hraběnkou nazývali. Druhá byla jedna z jejich průvodkyň, ale ne ta, co se Stachovi zalíbila.

Trubač švališérský sebral se a to nedovedl sobě nikdy vysvětliti, jak se to stalo: najednou zase byl ve svém pokoji, dveře zapadly, stěna byla zase celá, jako netknutá — starý kastelán, hraběnka a její společnice zmizely. — Stach byl sám a sám. Nevěřil sám sobě. Napadlo mu, že na křesle usnul, že ve spaní se svalil s pohovky a že měl živý sen. Málem by tomu byl uvěřil. Ale když pak chtěl sobě zakouřiti, zpozoroval, že špičku zlomil. Tedy to přece pravda! Pamatoval se, že dýmku sbíral, teď mu také napadlo, že se mu smáli, a že ten vychudlý pidimužík se na něj nějak mračil. Stacha chytila zlost. Jemu se smáti, na něj se mračit! Začal hlasitě láteřiti a zlořečil, div že se kolem všecko netráslo. Rozběhl se k tajemné zdi, hmatal

po ní, aby pero našel, tloukl kolem pěstí, až ho rozbolela, tlačil se ke zdi jako prve a to nyní na rozmanitých místech. Po svém obyčeji láteřil přitom — až pojednou umlkl.

Hlasitý, veselý smích zazněl za ním.

Ve dveřích stála dívčina, ne velká, ne malá, vábně boubelatá. Černé oči jí jen hrály nad nosičkem. Smějíc se zvonivým, rozmarným smíchem, ukazovala dvě řady pěkných, bílých zubů.

Ah, to ta — druhá průvodkyně paní hraběnký, patrně komorná nebo cosi takového. Stach ji hned nepoznal. — Ale jakmile se tak stalo, odstoupil od stěny a váhavě, skoro v rozpacích postoupil až doprostřed komnaty. I šlaku! Prve se mu již zalíbila: což teprve nyní, v krátké, pěkné sukniči, bílé zástěrce a v tmavém přiléhavém živůtku, s krátkými rukávy. I jak se usmívala! A nadto — v jedné ruce láhev a ve druhé sklenici a všecko to staví na stůl a hlasem lahodným pobízí Stacha, aby šel pít.

Než přece nedal se tak hned pomásti. Dal jí svou lámanou franštinou na vědomost, že musí k panu poručíkovi. Chtěl mu totiž oznámit, co byl viděl, a co mu bylo poněkud podezřelým.

Ale ta švitora mu pověděla, že pan oficír teď právě odešel již k večeři, na kterou ho byla paní hraběnka pozvala. I zvala tu ona též Stacha, aby načal víno, že je dobré. — Stach nic se nezdráhal, zároveň ale podotkl, že by si rád přitom zakouřil,

ale že nemá u dýmky špičku. Poněvadž jí to nedovedl říci, ukázal jí, jakou ztrátu jeho dýmka utrpěla, a že by rád u kamaráda si pomohl. Panenka hned si věděla rady. Prosila, aby počkal. Než se nadál, přiběhla zase a podávala mu krásnou pěnovou dýmku, málo nakouřenou se stříbrným kováním, jakou jen jednou a to u svého plukovníka viděl. To bylo překvapení! Sáhl po ní, prohlížel ji u okna, nacpal si a zabafal. Ah, jak mu tabáček zachutnal! A vtom již mu také francouzská dívčina podala sklenici rudého vína, kterou sama nalila. — Napil se — víno bylo výborné. Začínalo se mu to velmi líbit a zapomínal na vše ostatní, zapomenul i na to, že chtěl důstojníkovi oznámiti, co viděl.

A nebylo divu! Po takové klopotné jízdě v nádherném útulném pokoji pítí převýborné víno ve společnosti takové svižné, hezounké Francouzky, jak by se mu tu nelíbilo, jak neměl zapomenouti na kamarády?

Dlouho již byl v poli, ve vřavě válečné, mezi drsnými muži — tož potom taková holubička dvojnásobně se zalíbí. — A jak švitořila! Vypravovala mu jako dobrému známému, hovořila, jako by všemu dobře rozuměl. —

Musil se namáhati, aby čtvrtinu toho všeho pochytil. I vyptával se také sám a tak se dozvěděl, že ta čiperná dívčina Žanetka se jmenuje, že je u paní hraběnky.

„A kde jste to byly? A proč tak rychle?“ vyptával se Stach, nezapomínaje na sklenici a nakuřuje komisním dýmem krásnou pěnovku.

„Bály jsme se. Pan hrabě je u vojska — generálem. — Naše paní chtěla za ním, protože jste vy nabídnu.“

„Tak jste se bály?“

„A jak! —“ a šelmička usmála se. „Jely jsme, ale zdaleka jsme vás zahlédly, dříve nežli vy nás. — Tu poručila paní hraběnka obrátit a —“

„Dohonili jsme vás — hehe! — Kam jste to chtěli? Vždyť jste musili na nás narazit. — Aha, ono je rozcestí a tam vede cesta —“ vykládal si sám Stach. — „A kam ta cesta vede?“

„Do města — ale já už musím jít. Ještě vám přinesu víno. Máte skoro dopito — statečný vojáku!“

„Nu, přines, rozmilá — ale proč bys chodila? Zůstaň jen tu, je tak pěkně —“

„Pozdě už —“

Stach, jenž byl už za hovoru blíže k ní přistoupil, bral ji za bradu. —

„Ty hezká Francouzko — hezké oči — černé oči —“

Ale Žanetka jako úhoř se vyvinula.

„To nejde, pane švališére! — Pán má zajisté milou —“

„I u všech všudy, jak tovíš?“ Jiřík se zarazil. Zapomněl docela na Majdalenku; a teď mu ji Žanetka bezděky připomenula.

„Nu, vždyť to nic. — Pán je hodný, a zato mu ještě vína přinesu —“

A již zmizela.

Stach na okamžik stál nehnutě, dívaje se tam, kudy odešla. Pak se obrátil a chtěl se podívat, co dělají kamarádi. Než ihned se zastavil. „Sel bych mezi ně,“ pomyslil si. „Ale hoši mne nepustí. Tam bych se tak dobře neměl. Takového vína jistě nemají a pak — a pak —“

Šlakovitá Žanetka! Už zase zapomněl na Majdalenu a čekal, až ta čiperka s vínem přijde.

Zatím nastal večer. Nepršelo a mračna se značně rozešla. Nebe počalo se vybírat.

Žanetka skutečně přišla za chvíli, právě když Stach počínal — mrzeti se na ni. Žanetka přinesla světlo a hezkou láhev starého vína.

Vtom se stal před zámečkem hluk. Oba stanuli a poslouchali. Již chtěl Stach ven vyběhnouti, aby se přesvědčil; Žanetka ho zadržela, řkouc, aby jen počkal, že sama se přesvědčí a že zatím může otevřít láhev. Stach se na víno těšil, a proto ihned přistoupiv ke stolu, jal se zavírákem svým drtíti vosk a vytahovati zátku. Světlo padalo mu do tváře, která od vína jen hořela.

Nežli si nalil, vrátila se Žanetka všecka rozhněvána.

„Zlý voják — ani dost málo charmant —“

„Co se stalo?“

„Správce poslal do vsi, aby koně přichystali, ale voják u brány nepustil posla ven —“

„Haha — to se nesmíš zlobiti, cukroušku! — To je opatrnost. Francouz je chytrý, ale my se také nedáme! Rozumíš? Nikdo nesmí ze zámku, rozumíš? — To by tak bylo. — Ó, my se nedáme! A kdybych já tam stál —“

„A já šla, tak byste mne pustil. Není-li pravda?“ a zase už čtverácky se na něj usmála.

„Ó, nepustil, zadržel bych tě — a to takhle — takhle!“ a již napřahoval ruce, aby ji objal.

Žanetka uskočila.

Stach hnul se za ní, ale již ne příliš pevným krokem.

„Zpátky, pane švališére — sic půjdu — a již jdu. Jste neslušný!“ Stanula u dveří, jako by hrozbu svou chtěla splniti.

Stach se zarazil. Zaklel sice, ale dále se neodvážil.

„Tak nepočkáš, hezká Žanetko?“ —

„Musím —“

„Doprovodím tě do tvého pokoje —“

Čekal, že se na něj oboří, ale ona toliko:

„Co by mně řekli, kdyby nás viděli?“

„Navštívím tě sám —“

„To nesmí být. — Ani byste mne nenašel —“

„Hm, tady na přízemí — vpravo —“ a ukazoval.

„Jak to víte?“

„Však jsem si dobře všiml —“

„Mám teď práci.“

„Přijdu později. —“

„O desáté vařím punč —“ a smála se.

„Hezká Francouzko!“ — a smál se také. —

„Ale nic říkati a také opatrňe, aby vás neviděli!“ —

„Oho, snad si nemyslíš?“ —

„Ale teď ani mezi kamarády nesmíte. —“

„Proč? — Do desíti ještě dlouho. —“

„Vy byste pověděl! A třeba by vás pak viděli. Prosím, zůstaňte tu a počkejte! —“

Uměla tak prospiti! Hlas, úsměv, oči všecko prosilo, že nebylo možná odolati.

„Tu máš na to ruku. Já zůstanu.“ Stisknuv ve své medvědí pravici drobnou, bílou její ručku, nemohl si odepřít, aby ji neštípl do boubelaté tváře. Tentokráte se nedurdila, ale pohrozivši mu prstíkem, řekla:

„Však já se dozvím ještě do desíti, byl-li pan švališér mezi kamarády.“

„Na mou —“ chtěl se Stach zadušovati, ale byl již sám. Sličná, čiperná komorná zmizela.

Jiřík usedl do damaškového křesla, natáhl nohy, až se mu jízdecké boty do koberce zabořily, napil se, bafal z pěnovky a dumal. Víno vstoupilo mu již do hlavy — před očima se mu houpaly utěšené obrázky. Bylo mu teplo, volno, veselo.

Hluk na chodbách utichl. Venku v parku šuměly stromy, pohybované nočním větrem.

Stach ohlížel se přes tu chvíli na hodiny, jež stály na římse mezi porculánovými drobnostmi.

Potom se vždycky napil. Teprve, když ručička ukazovala na desátou, odložil pěnovku a vyšel ven.

Na chodbě bylo ticho. Jiřík šel opatrně, aby ho nikdo neslyšel, poněvadž na tom Žanetce mnoho záleželo.

Namáhal se dost, ale kýho výra! sám pozoroval, že je mu ta chůze nějak zatěžko; klopýtl několikrát a také vrazil asi dvakrát do zdi. Cítil, že se mu krev hrne do hlavy a ta, že se mu zatočila, jak ho čerstvý vzduch ovanul. Toť to dobré víno!

Chodba byla dlouhá. Na konci, kdež se Žanetka dnes byla ubytovala, ústila do ní chodba vedlejší, menší. Až tam došel Stach, nikoho nespavřiv. Ale pojednou se zastavil — na vedlejší chodbě zaslechl hovor. Podíval se tam tajně a za světla, jež od stropu ve skleněném válci hořelo, poznal — Žanetku s nějakým mužem. — Ach, toť ten pudrováný mužík! Co asi mají spolu? Naslouchal, neboť mluvili dosti hlasitě a dosti zřetelně.

„Jdi, Žanetko, a nějak to paní hraběnce oznam —“

„Ale jak? Ona mně neuvěří. —“

„Tak jí pošlu Petra, aby se přesvědčila.“

„Ale já ho také neviděla —“

„A tak snad nevěříš, že přišel, teď, před chvílkou?“

„Ale jak? — Tomu se divím. Zed' v parku objízdí stráž — u brány je stráž. —“

V podstatě Stach všemu neprozuměl. Ale jak poznal, že se mluví o stráži, poslouchal tím napjatěji.

„Eh, co stráže?! Vojáci byli slepi. Petr přelezl zed', skočil na strom — no, co konečně ti do toho? Je tu! — Ty vyřid' paní hraběnce, že naši sem táhnou, střelci — celý regiment, aby přepadli nepřitele. To ti páni švališéři dostanou! — Všechny je zajmou. Pak my budeme pány a nebudeme se klaněti takovým medvědům. Tož tedy jdi! — Já teď k ní nemohu, a ona to musí vědět, aby věděla, co dělat. —“

Švališér byl jako v Jiříkovém vidění. Francouzi jdou, celý regiment, zajmou švališéry, a smát se jím! —

Stál tu jako vyjevený, v hlavě se mu všecko míhalo. Na chodbě zavržly dveře. Hned poté ozvaly se drobné kroky Žanetčiny. Jak za roh zahnula, vrazila do Stacha, jenž na ni čekal.

„Slyšel jsem.“ —

„Co?“

„Že sem táhnou Francouzové. —“

Žanetka zapírala, ale Stach věděl, co slyšel, a doléhal na ni, aby pověděla.

„Mám o vás veliký strach. Je mi vás líto. — Ano, — jdou naši, celý regiment. — Ale probůh, neříkejte to na mne! —“

— Nějak se zachraňte —“ mluvila ustrašeně.

„Budeme se bránit. —“

„Ach, budete střílet, všechny vás pobijí. Je jich tak mnoho.“

„My se nedáme.“

„Nekřičte, prosím vás. Pusťte mne, musím to oznámiti paní hraběnce.“

„A já panu poručíkovi.“

Prosila, aby počkal.

„U tebe? Máš punč?“

„Kdo by teď myslil na punč? Dejte mně pokoj! Přijdou sem, budou střílet, bude tu bitva. — Ó, co z nás bude! — Už jdou. — Počkejte na mne!“

„Oho, ty chytrá. — A já nic oznámit? Aby nás tady lapli. — Počkej ty na mne!“ A již letěl k pokoji důstojníkovu. Sluha mu řekl, že je dosud u večeře u paní hraběnky. Stach hnal se přece nahoru. Byl horlivým, snad až přespříliš. Víno ho rozpálilo. Vrazil až k pokojům hraběcím, chtěl vniknouti, ale dva sloužící ho zadrželi, že ho panu poručíkovi ohláší. Vrátili se ihned s vyřízením, aby prý Stach dal pokoj a nevyrušoval.

Zaklel nehorázně. Všude samá zrada. Však beztoho ti Francouzi v zámku jsou srozuměni. — Napadlo mu, jak byl hraběnku viděl v tajném pokoji se správcem, připomněl si, jak ten pudrováný mužík před chvílí se těsil, až dostanou od Francouzů bití a upadnou do zajetí. Sluhové jistě nic neohlásili a poručík o ničem neví. — Chtěl udělat pokřik. — Ale vtom mu něco napadlo.

Sběhl dolů, vrazil do svého pokoje, opásal se palasem, chopil se trouby. Pak vyběhl zase do

prvního patra, zatroubil na chodbě tak silně, až okna se zatřásala, zatroubil lermo: „Do zbraně!“

A již otvíraly se dveře. Odevšad bylo slyšet hlasy a hluk. Stach sběhl do přízemí a troubil nanovo, až celým zámečkem rozléhal se vřeštivý zvuk jeho trouby. I nastal hluk a křik, schody a chodby zvučely rychlými kroky, ostruhami a drnčícími šavlemi.

Švaliséři bud' dřímajíce nebo popíjejíce, vyskočili, nechali všeho a hrnuli se ven ke svým koňům.

Stach chtěl za nimi, ale v tom chytil ho za ruku důstojník, za nímž kráčela hraběnka, komorná, kastelán a služebníci.

„Co blázníš, Stachu? Proč troubíš na poplach?“

Trubač mu všechno stručně pověděl.

Poručík obrátil se nejprve na hraběnku, pak na kastelána. Mluvil velmi rozhodně a přísně.

Hraběnka chvíli odmlouvala, až konečně přiveden mladý služebník. Byl to Petr, jenž přinesl zprávu od hraběte.

„Neprcháme“ — pravil důstojník. „Nutno vše vyšetřiti, abych mohl podati svým zprávu. Doufám, že se ještě navrátíme. Ne-li, tož vzdávám vám, paní hraběnko, díky za laskavé pohostění.“ — Rozloučil se. Za ním kráčel Stach. Když vycházel ze dveří, ozvalo se za ním veselé: „S Bohem!“

Ohléduv se, spatřil Žanetku, ana v levici svíčku držíc, pravicí mu kyne a smějíc se, hubičku mu posílá.

„Ty kolčavice! Zrovna v tu chvíli musí člověk odtud,“ pomyslil Stach. A již vyhoupl se do sedla. Důstojník litoval, že nemá více mužstva, — vojáci litovali, že musili opustiti pohodlný byt a dobré víno. — Vyjeli na hlavní silnici a dali se jiným směrem, než byli přijeli — totiž k severu, odkud, prý, nepřítel se blížil. Kdyby tomu tak bylo, mohl císařské nemile překvapiti. — Důstojník byl rád, že snad tomu předejde. Cesta byla rozmoklá, ale nepršelo. Jeli opatrně kupředu, majíce zbraň pohotově. Ačkoliv mohli na nepřítele snad každou chvíliku naraziti, vzpomínal si Stach přece na Žanetku, a na to, podaří-li se mu, aby se ještě jednou podíval do zámečku. —

A podíval se.

Na druhý den časně zrána vrátilo se celé oddělení švalisérské do zámku. Všichni byli mrzuti. Stach klel o závod s kamarády a měl se nejhůře. Na nepřítele neuhodili nikde: nebyloť po něm ani památky. Všichni, nejvíce pak důstojník, hněvali se na sluhu Petra, láterili na Stacha, že je všechny svým troubením pobláznil. A Stach zlobě se na Žanetku, že jej tak oklamala, těsil se, jak se jí za to odmění.

Ale i ta radost se mu pokazila. — Poblázněný voják se již neshledal se Žanatkou, rovněž tak jako důstojník s paní hraběnkou.

Když byl totiž pan poručík uhodil na pudrovaného kastelána, táže se, kde je hraběnka, tento pokrčil rameny a pravil: „Jak jste ráčil se svou družinou odjeti, poručila paní hraběnka, aby se zapřáhlo, i vsedla ihned se svými komornými do vozu. Kam odjela, věru nemohu sloužiti, poněvadž mi to moje vrchnost neoznámila. —“

Důstojník znamenal, že byl oklamán; a Stach to ještě dříve pochopil. Zlobil se na úlisnou Žanetku. Ale co naplat? Když důstojník přísně ho vyslechl, vše vyšetřil a trestem jemu pohrozil, pomyslil si v duchu:

„Dobře na té. Proč jsi byl takový tulipán! Komorná jest ovšem hezčí než Majdalenka, a tobě lichotilo, že Francouzka ti přeje. Proto zapomněl jsi na své hodné, hezké děvče — a za to — dobře ti tak! —“ I zařekl se zároveň, že něco podobného již nevyvede.

Důstojník byl by se rád hraběnce za její lest odsloužil. I vojáci se již těšili, jak pěkně budou v zámku hospodařit. Ale nebylo času nazbyt, jelikož měli svou úlohu, totiž opatření špíže, ještě celou vykonati. A tak sebrali v zámeckém skladisti, co kde bylo, a dali to zámeckými potahy odvézti.

Stach podíval se také do „svého“ pokoje. Vzpomněl si, že tam nechal nedokouřenou pěnovku. Našel ji tam, ale když se chtěl prstem přesvědčit, je-li v ní ještě tabák, našel tam proužek papíru, na němž bylo něco napsáno. Přinesl to důstojníku a ten četl:

„Francouzský hlavní stan bude vám velice povděčen, že jste mně nezabránili, abych mu dovezla vysoce důležitou zprávu. Zásob zámeckých rače užiti, jak potřebujete.“ — Nečitelný podpis.

V rohu bylo neúhledným písmem připsáno:

„Žanetka věnuje tuto pěnovku na památku trubačovi, jenž umí tak pěkně lermo troubiti.“

Silné zaklení, vzmach ruky — a již ležela dýmka — rozbitá na zemi. Důstojník ji byl Stachovi z ruky vytrhl a mrštil o kámen.

„Tu máš, a ještě dostaneš!“ doložil.

„Kdyby mně aspoň ta pěnovka byla zůstala za všechn pardus!“ vzdychával Stach ještě po letech, když byl už kadidlákem. —

Důstojník hned, jak se byli z noční procházky vrátili, pomýšlel na to, aby hraběnku stíhal, poněvadž se právem domýšlel, že v tom něco vězí. Než počítal: Za těch několik hodin, které jsme hledáním nepřítele promeškali, ujela takový kus cesty, že není už možná dohoniti ji.

Když pak ze zámečku odjízděli, pudrovaný mužík, stoje na schodišti, mnul si ruce. Obličeji jeho se úplně vyjasnil.

„Veliký císař nám bude povděčný. — Ale ta Žanetka, výtečná herečka!“

„Falešnice,“ myslil si Stach, an maje hlavu sklopenou, mrzut a rozlícen, musil poslouchati oušměsky kamarádů. Všichni bafali. Než i o tu radost a útěchu v mrzuté chvíli ho straka Žanetka připravila!

Bylo by ještě ledacos vypravovati ze života kadihlákova; prozatím však dostačí z dlouhé kroniky kousek.

A tak jen ještě něco málo. Stach viděl Paříž, vrátil se z Francouz, ale již si hezkých Francouzek nikde nevšímal. Dostal se potom se svým plukem do Vídně. Valně si tam neodpočinul. Císař měl mnoho korunovaných hostí a těm pro kratochvíli upravovány nákladné a drahé rekreace. Také vojsko musilo přispěti cvičením a parádami. Stach už byl mrzut na tu vojančinu, zvláště když mu Majdalena psala, že by otec proti němu nic neměl a že by dovolil, aby si ho vzala, ba že by si přál, by se už domů vrátil. Ale z vojny nebylo výkoupení! Sloužil sice již několik let a u Lipska také utržil ránu. — Ale vše to nic naplat! Několik let bylo mu ještě čekati!

Jednou v neděli odpoledne šel vídeňským „Práterem“ sám, zamyšlen, vzpomínaje na tichou vesničku pod Šumavou. Proti němu ozval se koňský dusot. Vzhlédl — a tu nějaký důstojník ve zlatém límci. Stach se vzpřímil, přitiskl ruku k čelu a pozdravil. Důstojník kynul hlavou, dívá se na Stacha, ohlíží se, zastavuje koně a volá: „Švališéře, pojď sem!“

Udivený Stach postavil se před něj po vojanskú. „Byls v nějaké bitvě?“ tázal se důstojník s koně. „U Ašpru, Čonger, u Lipska —“

„Dost. — Byls raněn?“

„Byl, do ruky.“

„Nikomus tam nepomohl?“

Stachem to trhlo. Překvapen díval se vysokému důstojníkovi do tváře, přisvědčil a jal se vypravovati, jak u Lipska na bojišti vzal koně, na nějž raněného oficíra posadil. —

„A ty mne neznáš?“

Stachovi, jemuž za vypravování už svítalo, vzešlo jasné světlo. Ano, to byl on, ten raněný plukovník!

„Jsem rád, že jsem se konečně s tebou sešel. Jsi muž statečný, a já nesmím zůstat tvým dlužníkem! — Přijd ke mně!“ — Pověděl Stachovi, kam má za ním přijíti, a to hned. Když pak Stach přišel na ustanovené místo, přivítal ho generál velmi srdečně. Poděkovav mu, že ho zachránil od smrti, vyptával se na Stachovy poměry.

Jiřík pověděl všecko. Vypravoval, proč byl odveden, jak sloužil, kde byl a v kterých bitvách a bitkách bojoval, že má nevěstu, všecko vyložil upřímně.

Generál poslouchaje, vyslechl rázného vojína.

„Vyzrozumívám, že bys rád domů?“

„Ano, pane generále!“ zvolal Stach, „a to raději dnes než zejtra!“

Generál se usmál, kývl hlavou, pokynul rukou a s dobrou nadějí propustil našeho Jiříka.

Za několik dnů oznámeno Stachovi, že je z vojny nadobro propuštěn. Když pak pln jsa radosti, šel

generálovi se poděkovat, dostal od něho dvacet dukátů na cestu.

To byl návrat! Z darovaných kanárků neutratil ani jediného, ale všecky je domů přinesl. Nedal o sobě zprávy a tudíž nesmírně překvapil svoje domácí. Strýce zastal opilého, který, když vystrízlivěl, povídal, že ze zármutku pro Jiříka pije, hned však potom opil se z radosti, že synovec přišel domů.

Kmotr Voříšek mnul si ruce, byl jako med a máslo; vypravoval, jakou má radost, že se Jiřík navrátil; osvědčoval, že na něj jako „Majdalena“ netrpělivě čekal.

Jiřík to všechno vyslechl a ze samé radosti prominul kmotru, co mu před lety spískal. O Majdalence ani povídati nebudu. Každý snadno si domyslí, jak byla šťastna.

Vrchnost svolila, Voříšek, rozumí se, také a tudíž měli brzo svatbu. Novomanželé usadili se v chalupě strýce Stacha, jenž je na jaře nadobro opustil. Pití mu běh života ukrátilo. Jiřík zdědil po něm celou živnůstku. S pomocí generálovou se mu dobře dařilo.

Majdalena porodila mu dvě dcery Nánu a Mářu. Zemřela však, když dospěly.

Potom chytil se Stach obchodu a tak se stal „kadiidlákem“. Jezdil světem a dobře se mu dařilo. Zajízděl, jak už vypravováno, co rok také do naší krajiny.

Jednou jsme zase dlouho na něj čekali; konečně ozval se známý štěkot psů na dvoře a vozík zahrčel.

„To náš kadidlák!“ I vyběhl jsem ven. Nána, Mářa, vozík, hafani, všecko jak bývalo, jen starého Stacha prudký hlas již se tu neozýval.

Byli jsme všichni smutní, a večer po tom byl ještě smutnější. Dcery vypravovaly, jak otec před půl rokem ulehl, dlouho nestonal a znenadání zemřel.

Poručil holkám, aby ještě letos do světa se podívaly, pak aby obchodu nechaly a hledely si domácnosti. Věděl, že obě mají ženichy.

„A také vzpomínal na všechny známé a poručil nám, abychom všechny pozdravovaly a všem poděkovaly.“

Žalostným vypravováním byli jsme zaraženi a ženským se zarosily oči. Chudák, starý švalisér, vždycky žertem říkával, že bude dlouho živ, že ani neumře, ale že se jen přestrojí a půjde k té velké armádě.

I odešel, skutečně na věky.